

8. Lyder i ord

1. Ta bort første lyd

Læreren sier for eksempel ordet "mur", og ber elevene gjenta. Deretter sier den voksne:

"Nå sier jeg mur, men tar bort m. Hva ble det igjen da?" Deretter er det elevenes tur.

Ideer:

s-år, k-ål, f-øre, v-egg, n-ål, g-ape, p-inne, j-ord, v-ann, m-ål, t-ann, s-ur, s-ild, g-ris, m-ann, r-øve, b-ord, k-arm, f-inger, k-alle, k-ost, s-mil, k-lokke, g-ris, d-rake, t-ikke, f-lue, b-låse, s-katt, f-rekke, g-ro, s-park, s-tiger, s-tor, f-regner, s-lo, b-rev, p-late

Dersom dette blir vanskelig, kan læreren først si ordet. Deretter gjentar eleven, teller antall lyder og legger en markør (lego) for hver av dem. Han peker så på markørene mens han sier de enkelte lydene i riktig rekkefølge, og hvilket ord det var. Læreren tar bort den første markøren, og ber eleven fortelle hva som nå er igjen.

2. Samme som 1, med at elevene bruker bokstavbrikker, eller skriver det første ordet, tar bort eller holder fingeren over det første bokstavtegnet, og ser hva de nå har igjen.

3. Sette til ny lyd foran.

Læreren sier et ord, for eksempel "ur", og ber barna si hva de får når de setter m foran ur.

Ideer:

t, m, s, v, f, g, h, l, n	-år
k, t, v	-arm
h, k, s, t	-opp
m, p	-ark
l, s	-aks
b, f, g, h, r, v	-ane
b, d, l, m, s, t	-ur
d, g, h, m, t	-ale
h, l, m, p, s	-us

Dersom dette blir vanskelig: Læreren sier "år" og ber eleven gjenta. Be eleven telle antall lyder, og legge en markør (lego) for hver av dem. "Hva har du lagt der/ Hva står det der?" Læreren: "Nå legger jeg en v- framom (legger en markør foran). Hva står det der nå?" Ta systematisk alle eksemplene med samme endelse, før du går over til en annen endelse. Deretter kan de tas i tilfeldig rekkefølge.

4. Samme som 3, med at elevene bruker bokstavbrikker, eller skriver det første ordet, setter til det nye bokstavtegnet og ser hva de nå får.

5. Lær dokka å snakke.

Til denne oppgaven trengs ei dokke eller lignende. Læreren sier: "Her har jeg ei dokke som kan snakke, men hun sier av og til ordene feil, og da må vi hjelpe henne. Hun kan bare lære seg å snakke viss vi forteller henne hva som er feil. Når hun skal si bil, sier hun dil. Hva for en lyd sa hun feil? Er den først i ordet, eller sist i ordet eller midt inni i ordet?" En kan systematisk bytte ut lyd i begynnelsen, slutten og midten av ordet.

Ideer:		
sol/tol	katt/tatt	kone/gone
gris/pris	kjole/sole	bil/pil
bo/do	bære/pære	får/vår
mat/fat	mus/pus	male/nale
sol/sal	lese/Lise	ape/ake
finne/fimme		svamp/stamp
maskin/mafin	mat/mas	spiker/smiker
snekre/smekre	munnn/mann	dame/dale

6. Ordsalat.

Læreren sier til ungene at en skal dele opp setninger i ord, og deretter ordene i biter. Læreren sier en setning, elevene gjentar og teller ordene. Hør hvilke ord som er lange og korte. Velg så et langt ord fra setningen, og be en av ungene dele det opp. Det kan være greit å snakke om stavelser eller "dunk" for denne oppdelinga. Skriv ned oppdelinga slik at ungene ser det. Start så med den største biten, spør hvordan de kan se at den er størst, og spør om noen kan dele den opp

i mindre biter. Fortsett helt til ordet er delt opp i lyder. Ta så lyd for lyd, og be ungene etter tur si noe spiselig som begynner med den lyden Når alle lydene er tatt, er ordsalaten ferdig.

7. Oppgave 6 kan gjennomføres også ved at en bare bruker ord.

Ideer:			
robåt	melk	skap	damplokomotiv
iskrem	saft	vask	skolekorps
tråbil	brus	kniv	datamaskin
månelys	grøt	plen	blyantkvesser

8. Ungene deles inn i grupper, med én sekretær og en ordsamler på hver gruppe. De skriver lister med ord som slutter med samme endelse (se oppgave 3). Læreren noterer ned det ungene kommer frem til. Dette kan bli leselekse, der læreren ber elevene lese ordene for en voksen hjemme, telle hvor mange ord de kunne lese og skrive tallet for antall leste ord nederst på arket. En kan muntlig gjennomføre samme type oppgave med vanskeligere endelser, og endelser som ikke skrives lydrett (-lig, -ing, -ere, -isk), eller med forstavelser (beinn- opp-).

9. Hvor er lyden?

Læreren sier ett ord som inneholder en bestemt lyd, og ber en av ungene fortelle hvor i ordet denne lyden er. Du kan ha mange ord, der den aktuelle lyden er på forskjellige steder i de ulike ordene. Bokstavtegnet vises eller skrives samtidig.

10. Er lyden der?

Læreren sier: "Nå skal dere være detektiver, og jeg skal prøve å lure dere. Jeg sier et ord, og dere skal høre/kjenne etter om det er noen y i det ordet jeg sier. Kanskje er det en y der, kanskje ikke, for jeg prøver å lure dere litt". Vis fram y på forhånd, eller be elevene gjøre det hvis dere har arbeidet med denne bokstaven. Når en elev sier at lyden finnes i ordet, ber du eleven fortelle hvor i ordet denne lyden er.

Ideer:			
Er det y i:		Er det æ i:	
tog	ryggsekk	lærer	lokomotiv .
sykkel	Badeland	pænga	trampoline
fly	sandkasse	traktor	matboks
tavle	blyant	svamp	regnvær
butikk	melk	smør	bærepose

Denne oppgaven kan utvikles videre til å gjelde lyder vi vet at barn ofte forveksler lydmessig, for eksempel v/f, m/ n, b/d, g/k, skj/kj, i/y.

11. Lytte ut lyder.

Læreren sier: "Hvilken lyd hører du foran n i kne?"

Veksling mellom å be elevene lytte ut lyder som er foran og etter.

Ideer:

Foran: *kne*, *svale*, *sko*, *visp*, *vrak*, *fisk*, *krem*, *fly*, *smake*, *klasse*, *smile*, *skrive*, *strikk*, *glatt*, *drikke*

Etter: *saks*, *kniv*, *brus*, *skap*, *strå*, *gran*, *mark*, *snill*, *smør*, *plante*, *fjell*, *strek*, *prest*, *knapp*, *flas*

